

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Jana Lengyelová

Inovatívne metódy vo vyučovaní slovenského jazyka a literatúry

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov

2012

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

**Autor
OPS/OSO:** Mgr. Jana Lengyelová

**Kontakt na
autora:** Stredná priemyselná škola dopravná Košice, Hlavná 113
jana.lengyelová@pobox.sk

**Názov
OPS/OSO:** Inovatívne metódy vo vyučovaní slovenského jazyka a literatúry

**Rok vytvorenia
OPS/OSO:** 2012

**Odborné
stanovisko
vypracoval:** Mgr. Milena Belanská

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov. Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

slovenský jazyk a literatúra, inovatívne metódy, aktívny žiak,

Anotácia

Práca ponúka scenár siedmich vyučovacích hodín slovenského jazyka a literatúry pre ISCED 3. Predostreté hodiny približujú prácu s lyrickým, epickým i dramatickým textom s uplatnením netradičných metód vyučovania, napr.: situačná metóda, diskusná metóda, hranie rolí, metódy kritického myslenia (cinquain, pojmová mapa, pyramída, Vennov diagram, pexeso, RAFT, riadené čítanie).

OBSAH

ÚVOD

1 PREDMET SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA	s 7
1.1 Obsahové vzdelávacie štandardy jazyka	s 7
1.2 Obsahové vzdelávacie štandardy literatúry	s 7
2 VYUČOVACIE METÓDY	s 8
2.1 Diskusné metódy	s 9
2.2 Situačné metódy	s 9
2.3 Inscenačné metódy	s 10
2.4 Didaktické hry	s 10
2.5 Heuristické metódy	s 10
2.6 Metódy dramatizácie	s 10
2.7 Metódy kritického myslenia	s 10
3 VYUŽITIE INOVATÍVNYCH METÓD NA HODINÁCH SJL	s 14
3.1 Lyrika	s 14
3.1.1 Dolorista E. B. Lukáč	s 14
3.1.2 M. Válek: Jablko	s 16
3.2 Epika	s 18
3.2.1 D. Chrobák: Drak sa vracia	s 18
3.2.2 L. Mňačko: Ako chutí moc	s 20
3.3 Dráma	s 23
3.3.1 I. Bukovčan: Kým kohút nezaspieva	s 23
3.4 Jazyk	s 25
3.4.1 Členenie slovenského národného jazyka	s 25
3.4.2 Príprava na vlastný rečnícky prejav	s 29
ZÁVER	s 32
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV	s 33
ZOZNAM PRÍLOH	s 34

ÚVOD

Vzdelávanie človeka je celoživotný proces, ktorý mu má skvalitniť život. Osvojovanie si materinského jazyka je prakticky nikdy nekončiaci proces a jeho ovládanie je základom pre ďalšie vzdelávanie.

V dnešnej dobe, keď akosi upadá záujem stredoškolákov o predmet slovenský jazyk a literatúra a všetci si myslia, že svoju materinskú reč ovládajú dostatočne a obsahy diel, ktoré niekto napísal, nebudú v práci a živote potrebovať, by bolo naivné očakávať, že dnešný mladý človek bude sršať nadšením, keď má pasívne počúvať výklad nového učiva bez toho, aby mu niekto vysvetlil, načo je dobré osvojiť si ho. Učiteľ je v neľahkej pozícii toho, ktorý má zaangažovať adolescenta do vyučovacieho procesu, vyvolať v ňom záujem, podnietiť ho k činnosti, a tak sa musí neustále prispôbovať potrebám doby, žiaka a učiť čo najzaujímavejšie, najpútavejšie a dokázať odovzdať mladému človeku primerané kvantum informácií priamo na vyučovacej hodine.

V období technického rozmachu, keď sa dá takmer každá informácia nájsť na internete, sa prioritou vzdelávacieho procesu stáva rozvoj osobnosti človeka, jeho sebadomia, schopnosti medziľudskej komunikácie a spolupráce. Je nutné priviesť človeka k tvorivému a flexibilnému riešeniu problémov reálneho života. Škola má byť priamo prepojená na život a žiak má byť subjektom, ktorý je aktívny. K tomu ho ale musí viesť aktívny, tvorivý učiteľ, ktorý v ňom prebudí záujem o poznatky a podnieti ho k činnosti.

Stredoškolák je špecifickým objektom vzdelávania. Nie je to dieťa, ktoré v učiteľovi vidí svoj veľký vzor a ešte to nie je definitívne sformovaný jedinec s názorom na všetko. Potrebuje byť vedený, ale jeho filozofiou je nenechať sa už viesť za ruku. Takisto je to aj s metódami a formami práce. Na hru sa cíti byť príliš dospelý, na vedecké objavy nepripravený. Preto je v edukačnom procese vo vzdelávaní dospievajúcich veľmi dôležité vedieť správne zvoliť vhodné vyučovacie metódy.

Naši stredoškoláci, študenti Strednej priemyselnej školy dopravnej v Košiciach, sú nadšení útokmi na ich „mozgové závitky“, chcú diskutovať, kresliť, spájať, triediť poznatky, no už menej písať a hrať. Uvádzame niekoľko scenárov hodín, ktorých spoločným menovateľom je mužský hrdina, či v podobe literárnej postavy alebo autora, s ktorým sa mohli naši žiaci – chlapci – identifikovať.

Práca je určená stredoškolským učiteľom slovenského jazyka a literatúry. Chce ukázať využitie netradičných metód a tiež využitie modernej techniky vo vyučovaní, ktorá sa stáva nevyhnutnosťou súčasťou edukačného procesu.

Celá práca pozostáva z 3 kapitol. Prvá kapitol uvádza obsahové vzdelávacie štandardy predmetu slovenský jazyk a literatúra podľa ISCED 3. Druhá kapitola má predstaviť netradičné metódy v edukačnom procese. Tretiu kapitolu tvoria štyri podkapitoly, opisujúce vyučovanie lyrických, epických, dramatických diel a jazykovej zložky predmetu.

1. PREDMET SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA

Slovenský jazyk a literatúra patrí do vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia. Štátny vzdelávací program uvádza:

V predmete Slovenský jazyk a literatúra sa kladú do popredia ciele rozvíjania komunikačných schopností žiakov. Zdôrazňuje sa chápanie jazyka ako nástroja myslenia a komunikácie medzi ľuďmi, čo sa vo vyučovaní premietlo do zámerného preferovania rozvoja komunikačných kompetencií v rámci komunikačno-zážitkového modelu vyučovania slovenského jazyka a literatúry. Obsah sa zredukoval v prospech aktivít žiakov, ktorí majú v čo najväčšom rozsahu interpretačno-hodnotiacim spôsobom pracovať s jazykovými komunikátmi. Najväčší akcent sa kladie na vlastnú tvorbu jazykových prejavov, prácu s informáciami, čitateľskú gramotnosť, schopnosť argumentovať a pod.(ISCED 3)

Slovenský jazyk a literatúra sleduje nadobúdanie kompetencií žiakov v dvoch zložkách – jazyk a literatúra. Primárny dokument udáva:

1.1 Obsahové vzdelávacie štandardy jazyka

Poznávacie a rečové kompetencie:

- verejná prezentácia textu, verejný prejav
- pamäťové, klasifikačné a aplikačné zručnosti
- analytické a syntetické zručnosti
- tvorivé zručnosti
- informačné zručnosti
- komunikačné zručnosti

1.1 Obsahové vzdelávacie štandardy literatúry

Poznávacie a čitateľské kompetencie

- technika čítania a verejná prezentácia textu
- pamäťové, klasifikačné a aplikačné zručnosti
- analytické a interpretačné zručnosti
- tvorivé zručnosti
- informačné zručnosti

Z uvedeného je zrejmé, že sa máme snažiť vychovať človeka samostatne a kriticky mysliaceho, pripraveného zhostiť sa akejkoľvek životnej situácie.

2. VYUČOVACIE METÓDY

Metódou rozumieme cestu smerujúcu k cieľu, špecifickú činnosť učiteľa, ktorá rozvíja vzdelanosť žiakov a vedie ich k dosiahnutiu stanovených výchovno-vzdelávacích cieľov, pričom dôležitú úlohu zohráva vzájomná spolupráca učiteľa a žiaka, ale aj aktivita žiakov.

V odbornej literatúre nachádzame rôznorodé klasifikácie učebných metód:

J. Maňák, 2001 rozlišuje:

- metódy z hľadiska prameňa poznania a typov poznatkov – aspekt didaktický
- metódy z hľadiska aktivity a samostatnosti žiakov – aspekt psychologický
- charakteristiky metód z hľadiska myšlienkových operácií – aspekt logický
- varianty metód z pohľadu fáz výchovno-vzdelávacieho procesu – aspekt procesualný
- varianty metód z hľadiska výukových foriem a prostriedkov – aspekt organizačný.

Maňák, Švec, 2003 vytvárajú 3 skupiny metód vyučovania:

klasické: slovné, názorne demonštračné, praktické

aktivizujúce: diskusné metódy, heuristické, situačné, inscenačné, didaktické hry

komplexné: frontálne vyučovanie, partnerské vyučovanie, kritické myslenie, brainstorming, projektové vyučovanie, otvorené vyučovanie, učenie v životných situáciách, vyučovanie podporované počítačom, sugestopédia a superlearning, hypnopédia,

Vyučovacie metódy prechádzali historickým vývojom a menili sa v závislosti od historicko-spoločenských podmienok poňatia vyučovania a školy. Dnešná prax rozdeľuje metódy na:

- tradičné
- inovatívne

Výber metód musí vyhovovať obsahu vyučovacej hodiny, žiakom, učiteľovi, materiálovo-technickému vybaveniu a samozrejme cieľu.

Pri výbere metód a formulovaní úloh treba klásť dôraz na to, aby:

- súviseli s osvojovaným učivom,
- vychádzali z reálnych životných situácií, záujmov žiakov a ich skúseností, čím upútajú pozornosť študentov a motivujú ich k aktivite a tvorivosti,
- zodpovedali intelektuálnym možnostiam študentov,
- poskytovali študentom zážitok,
- pri riešení úloh získavali žiaci a študenti nové poznatky a postoje, ktoré môžu využívať v ďalších životných situáciách,
- poskytovali šancu na seberealizáciu všetkým žiakom a študentom.

Inovatívne metódy sú hodnotené ako veľmi účinné pre rozvoj tvorivosti, komunikácie, tímovej práce a prínosné pre získavanie vedomostí a účinné pri práci s informáciami.

Predpokladom zavádzania inovatívnych metód do vyučovania je existencia priaznivej vyučovacej klímy.

Hovoríme o klíme, ktorá je charakteristická pre vyučovanie konkrétneho vyučovacieho predmetu, ale aj o vyučovaciu klímu, ktorú navodzuje učiteľ svojimi metódami a formami práce vo vyučovaní. V školskom prostredí klíma vzniká najmä sociálnymi vzťahmi medzi učiteľmi a žiakmi, medzi učiteľmi navzájom a žiakmi navzájom, zo spôsobu komunikácie medzi týmito subjektmi...

Zo strany učiteľa môžeme o vytváraní priaznivej vyučovacej klímy hovoriť, ak bude:

- považovať všetkých žiakov za schopných prispievať do diskusie;
- akceptovať rozdielnosť žiakov a rozdiely v ich myslení;
- posilňovať kooperáciu a tímovú spoluprácu;
- presviedčať žiaka, ktorý váha nad odpoveďou, že je to prirodzený jav, svedčiaci o jeho premýšľaní nad vhodnou odpoveďou;
- klásť otázky ako člen tímu, nie ako diktátor;
- nešetriť pochvalou, ale takisto ňou neplytvať;
- byť aktívnym moderátorom diskusie;
- viesť žiakov k pochopeniu, že v diskusii treba postupovať konštruktívne, nebojovať proti osobnosti oponenta;
- pestovať vzájomnú dôveru;
- poznať silné a slabé stránky kolektívu;
- vedieť, ktoré metódy vo vyučovaní uplatniť...

Rozdiel medzi tradičnou školou a modernou je v tom, že obsah vzdelávania nechápeme len ako cieľ, ku ktorému smeruje škola a žiak, ale obsah sa chápe ako prostriedok rozvoja žiaka. Obsah je tým, čo si má žiak nielen osvojiť, ale prostredníctvom neho rozvíjať a formovať psychické poznávacie procesy. (Petlák, E., 2003)

Nových metód je nespočetné množstvo. Popíšeme tie, ktoré sú najčastejšie využívané pri práci na vyučovaní a ktoré sa stretávajú s kladnou odozvou zo strany vzdelávaných žiakov.

2.1 Diskusné metódy

Najčastejšie využívané sú rozhovor, dialóg, diskusia.

Podstatou je komunikácia medzi učiteľom a žiakmi a žiakmi navzájom. Dochádza k vzájomnej výmene názorov, skúseností, informácií, pričom sa musia navzájom rešpektovať, počúvať.

Pre diskusiu je nutné určiť tri základné podmienky:

1. tému,
2. diskutérov,
3. jazyk a spôsob správania sa, ktorý umožní úspešný priebeh diskusie.

2.2 Situačné metódy

Tieto metódy učia žiaka riešiť konkrétne reálne životné situácie. Podstatou situačných metód je hľadanie postupov vedúcich k vyriešeniu istej konkrétnej situácie, problémového prípadu.

2.3 Inscenačné metódy

Ich podstatou je sociálne učenie žiakov na modelových problémových situáciách, simulácii udalostí, pričom sa kombinuje hranie rolí s riešením problému.

Žiaci sa hraním môžu presvedčiť o tom, aké to je ocitnúť sa v nejakej situácii a nacvičiť si vhodné konanie, riešenie.

2.4 Didaktické hry

Cieľom didaktických hier by malo byť aktivizovanie žiakov, motivácia, podnecovanie k tvorivosti. Najčastejšie sú využívané pri fixácii učiva.

2.5 Heuristické metódy

Žiaci sú postavení pred určitú problémovú situáciu, problémovú úlohu, ktorú majú vyriešiť. Narazia na problém, niečo neznáme, na čo im nestačia doterajšie poznatky, musia analyzovať, objavovať, riešiť navodenú situáciu a učiteľ sa stáva ich partnerom, radcom.

2.6 Metódy dramatizácie

Vyučovanie dramatizáciou má blízko k inscenačným metódam. Tu sa však komplexnejšie využívajú princípy drámy a divadelné postupy.

2.7 Metódy kritického myslenia

Majú byť akýmsi nástrojom, ktorý vedie žiakov k porozumeniu učiva, k odhaľovaniu vzťahom medzi osvojenými faktami, k vytváraniu vlastného názoru a celkovo k prehĺbeniu poznatkov. Získanie informácií nie je cieľom, ale prostriedkom.

Kritické myslenie je zamerané na získavanie informácií, ich hodnotenie a nachádzanie logických a objektívnych súvislostí.

Brainstorming

V preklade „búrka mozgov“ je založená na produkcii čo najväčšieho počtu asociácií spojených s predloženou témou, aj zdanlivo nesúvisiacich. Bez kritiky a hodnotenia je nutné umožniť pomocou intuitívneho myslenia voľnú produkciu nových nápadov, myšlienok.

Brainwriting

Je písomnou formou brainstormingu, ktorý prebieha tak, že žiaci píšú svoje nápady na kolujúci papier. Špecifickou formou brainwritingu je **metóda 365**, princíp ktorej spočíva

v tom, že každý žiak šesťčlennej skupiny v 5 minútovom limite vyprodukuje najmenej 3 nápady.

Metódu je vhodné použiť na riešenie problémov, pri ktorých na otázku neexistuje jednoznačná jednoduchá odpoveď.

Cinquain (päťlístok, päťriadková báseň)

Vyžaduje zlučovanie informácií, stručných výrazov, ktoré opisujú zadanú tému.

1. riadok – pomenovanie témy (podstatné meno)
2. riadok – opis témy 2 prídavnými menami
3. riadok – činnosť, dej na vyjadrenie dejovej zložky námetu
4. riadok – ucelená štvorslovná formulácia vyjadrujúca názor, vcítenie sa
5. riadok – zhrnutie (synonymum témy, rekapitulácia témy)

Round robin (metóda dookola)

Kolovaním jedného papiera a pera v skupine žiakov dáme možnosť všetkým napísať svoj nápad k téme. Žiaci vidia, čo bolo napísané pred nimi, a tak môžu komentovať a dopĺňať myšlienky svojich spolužiakov. Na kontrolu jednotlivých príspevkov môže každý žiak písať perom inej farby.

Štyri rohy

Kúzlom tejto aktivity tkvie v pohybe žiakov po triede. Po triede sú rozmiestnené očíslované papiere. Na každom z nich je napísaná 1 otázka. Žiaci sú rozdelení do 3 – 4 skupín. Každá skupina je pridelené číslo papiera, pri ktorom začínajú odpovedať. Skupina chvíľu diskutuje o zadaní a na papier napíše svoju odpoveď, názor. Na pokyn učiteľa sa presunú do ďalšieho rohu, oboznámia sa s otázkou, reakciami predchádzajúcej skupiny a po krátkej diskusii pripíšu

svoj komentár, odpoveď, názor. Aktivita sa končí, keď skupiny dorazia do svojej domovskej stanice.

Kocka

Hracia kocka má na svojich stranách výzvy (6 slovies), ako má žiak o danej téme uvažovať: popíš, porovnaj, asociuj, analyzuj, aplikuj, argumentuj za a proti.

K stanovenej téme by mali žiaci písať podľa vybraného pokynu. Časový limit 2-4 minúty. Je potrebné, aby sa vystriedali všetky strany kocky. Tak si žiak vytvára hypotézy, hľadá reálne využitie pre tému, formuluje myšlienky, vedomosti, rozoberá tému na čiastočné podtémy.

Myšlienková mapa

Stratégia, ktorá podporuje aktívne učenie. Je vhodná na utriedenie už známych faktov, ale aj na grafické zobrazenie naučeného.

Metóda I.N.S.E.R.T

= interaktívny poznámkový systém pre efektívne čítanie a myslenie.

Pri individuálnej práci s textom žiaci využívajú značky na označenie:

známych informácií **V**

nových informácií **+**

myšlienok, s ktorými nesúhlasí **-**

informácie, o ktorých sa chce dozvedieť viac **?**

R/A/F/T

= rola, adresát, forma, téma

Využíva sa najmä v slohovej zložke. Precvičuje sa tak tvorivosť, flexibilita, zručnosť a v poslednom rade i vedomosti o slohových útvaroch.

Učiteľ zadá napr. tému a žiaci v brainstormingu majú vymýšľať rôzne typy autorov, rôzne formy (žánre), adresátov. Z mnohých kombinácií si žiak vyberie jemu najbližšiu a tvorí text.

Riadené čítanie

Využíva sa pri uvedení čítania literárneho textu. Čítaný text učiteľ rozdelí na časti. Pred prečítaním každej časti učiteľ položí žiakom otázku, ktorá ich má motivovať pri ďalšej práci. Po prečítaní vedú debatu o ich pocitoch nad jednotlivými pasážami textu. Pred čítaním môže učiteľ položiť otázku, ako sa asi bude vyvíjať príbeh ďalej.

Vennov diagram

Aktivita začína stanovením tém, o ktorých majú žiaci premýšľať, porovnávať. Následne si načrtnú diagram (obdĺžniky, kruhy) a do každého obrazca vpisujú rysy, vlastnosti, podstatné znaky toho ktorého javu, problému. V prieniku by sa mali objaviť spoločné znaky.

Poprehadzované vety

Metódu je vhodné využiť pred čítaním literárneho textu. Žiaci majú usporiadať lístočky (5-6), ktoré obsahujú opis jednu situáciu, ktorá bude v texte. Následne čítaním predloženého textu spoznajú, či predvídali správne poradie udalostí.

Učenie formou skladania

Forma kooperatívneho učenia, pri ktorej ide o priame odovzdávanie nadobudnutých poznatkov členom tzv. domovskej skupiny. Žiakov rozdelíme do skupín (napr. bieli, modrí, červení), v ktorých pôjde o ďalšie preskupenie na základe istých kritérií (1, 2, 3, 4, 5). Úlohou každej expertnej skupiny (1, 2...) je naštudovať časť novej látky, pochopiť ju a premyslieť, ako ju podajú ďalej. Po porozumení nových informácií odchádzajú do svojich domovských skupín, kde prezentujú získané poznatky. Tak všetci členovia expertných skupín dajú dohromady novú látku.

Pexeso

Princíp detskej hry, pri ktorej sa hľadajú páry. Jeden druh kartičiek (červené) obsahuje istý druh informácie, napr. termíny, osobnosti. Druhý druh kartičiek (modré) skrývajú definície, diela, konkrétne texty. Kartičky sa rozďajú tak, aby nebolo vidno ich obsah. Začína študent s modrou kartičkou, ktorá obsahuje text, prečíta ho viackrát za sebou, aby si ho trieda uvedomila. On sám predpokladá, aký pojem sa hľadá. Vyzýva vlastníkov červených kartičiek, aby sa prihlásil ten, ktorý má zodpovedajúci termín. Úlohou tohto študenta je, aby svoj termín tiež zadefinoval (na základe predtým počutého).

Pyramída

Je nutné vymýšľať a do tvaru pyramídy usporiadať fakty podľa zadanej šablóny. Základný model má osem riadkov. Metódu je vhodné použiť pri príprave na rozprávanie, písanie poviedky.

1. riadok – meno hlavnej postavy
2. riadok – 2 slovami opíšu svoju postavu
3. riadok – 3 slovami charakterizujú miesto, kde sa príbeh odohráva
4. riadok – 4 slovami vystihnú zápletku príbehu
5. riadok – 5 slovami opíšu prvú udalosť (príčinu zápletky)
6. riadok – 6 slov na opísanie priebehu zápletky
7. riadok – 7 slovami opíšu riešenie zápletky
8. riadok – použijú 8 slov na rozuzlenie zápletky.

3. VYUŽITIE INOVATÍVNYCH METÓD NA HODINÁCH SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY

V tejto kapitole ponúkame scenáre vyučovacích hodín slovenského jazyka a literatúry pre vyššie sekundárne vzdelávanie. Sú v nich zakomponované rôzne netradičné metódy prác. Rozdelenie do štyroch podkapitol približuje prácu s lyrickým, epickým a dramatickým dielom, ale tiež vyučovanie jazykovej zložky predmetu.

3.1. Lyrika

Pri interpretácii básní, ktoré sú akýmsi manifestom poetiky básnika, je možné využívať najmä metódy kritického myslenia, napr.: cinquain, round robin, metóda 4 rohov, ktorými chceme vyprovokovať asociácie súvisiace s témou básne.

Okrem iných kompetencií rozvíja práca s lyrickým textom tiež schopnosť čítať s porozumením, tvoriť vlastný prosociálny hodnotový systém.

3.1.1 Téma: Dolorista E. B. Lukáč

Tematický celok: VII. Lyrická poézia – štylizácia.

Kľúčové pojmy: neosymbolizmus, dolorizmus, komparácia, vlastenectvo, óda, sonet.

Cieľová skupina: 2. ročník SŠ.

Ciele:

Kognitívny: Na základe ideovo-estetického rozboru básne interpretovať vzťah predstaviteľa medzivojnového obdobia k domovu.

Afektívny: Uvedomiť si svoj vzťah k vlasti, rodnému kraju.

Psychomotorický: Vytvoriť reklamu na dedinu/mesto a fotokoláž s témou mesta a dediny.

Pomôcky: text básne; 4 rôznofarebné papiere A3; fotky, obrázky miest a dedín.

Metódy: metóda štyroch rohov - brainstorming, riadený rozhovor.

Forma: skupinová práca.

Motivácia:

- Do 4 rohov učebne umiestnime po 1 farebnom papieri. Farebne odlíšené papiere ponúkajú 1 otázku:

Čo je charakteristické pre dedinu?

Čo je charakteristické pre mesto?

Aký je typický mestský človek?

Aký je typický dedinský človek?

Žiakov rozdelíme do 4 skupín (rozpočítaním 1, 2, 3, 4). Úlohou jednotlivých skupín žiakov je chodiť dookola, striedať sa v jednotlivých rohoch, dohodnúť sa na spoločných asociáciách, ktoré sa im spájajú s nastoleným problémom a zapísať ich na pripravený papier. Dôležitá je ich spolupráca, počúvanie sa navzájom, vyjadrovanie názorov a argumentácia. K ďalšiemu

rohu sa premiestnia po pokyne vyučujúceho. Prečítajú si charakteristiky inej skupiny a doplnia tú svoju.

- Žiaci sa rozdelia do 2 táborov:
 - priaznivci dediny / bývajúci na dedine
 - priaznivci mesta / bývajúci v meste

Úloha: Obidve skupiny majú za úlohu pripraviť „reklamu realitného makléra“ na kúpu nehnuteľnosti v časti, ktorá im viac imponuje (mesto/dedina). Rečník skupiny bude presviedčať ostatných o výhodách svojej lokality.

Analýza a interpretácia literárneho diela E. B. Lukáča – b. Taedium urbis (Príloha 1):

Nasleduje hlasné čítanie (čítaný prednes) umeleckého textu a konfrontácia pohľadu na priestor mladého človeka 21. storočia a 25-ročného autora žijúceho na začiatku 20. storočia na Slovensku a študujúceho vo Francúzsku.

Na analýze pracujú dvojice.

1. Podľa pravidiel vnútornej kompozície sonetu vyjadrite:
 - ♦ tému básne, ktorá je predstretá v 1. štvorverší
 - ♦ antitétu 2. štvorveršia
 - ♦ pointu zachytenú v dvoch trojveršiach.
2. Vyhľadajte prívlastky spájajúce sa s mestom a s dedinou. Objavili sa aj vo Vašom výpočte znakov?
3. Vymenujte a vysvetlite farebné symboly použité v básni.
4. V texte vyhľadajte príklady na jazykovo-umelecké prostriedky: epiteton, metafora, personifikácia, enumerácia, symbol...
5. Definujte básnickú formu, ktorú si autor zvolil, aby vyzdvihol svet blízky jeho srdcu.
6. Akí ľudia sú mu blízki? Prečo vyzdvihuje slovanský naturel? Spomeňte si na charakteristiku Slovanov z básnickej skladby Mor ho!
7. Sformulujte myšlienkové posolstvo básne.
8. Na základe predchádzajúcej analýzy básne dešifrujte latinský názov básne. Pomôžte si známymi slovnými spojeniami: pápežské požehnanie mestu a svetu = Urbi et orbi, Komenského dielo Svet v obrazoch = Orbis pictus.
9. Nájdite súvislosť medzi umeleckým menom „Boleslav“ a poetikou jeho tvorby, tak zistíte, v čom tkvie princíp dolorizmu.

Záver /reflexia/:

- Uvedomujete si svoje národné korene? Kedy ste najviac hrdí na svoju vlasť, na Slovensko? Čo vám spôsobuje „hlavybôľ“? Na čo by ste vy napísali ódu?
- Z vami vytvorených charakteristík (farebné papiere z úvodu hodiny) vytvorte „fotokoláž“ (použite pripravené obrázky) a vyveste ich na nástenku v triede.

3.1.2 Téma: Hlasné čítanie a interpretácia tvorby Miroslava Válka

Tematický celok: XXIII. Súčasná lyrická poézia.

Kľúčové pojmy: lyrický subjekt, symbol, epické jadro básne.

Cieľová skupina: 4. ročník SŠ.

Ciele:

Kognitívny: Na základe ideovo-estetického rozboru básne definovať znaky poetiky M. Válka.

Afektívny: Uvedomiť si zodpovednosť človeka za vytvárané sociálne vzťahy a za svoje rozhodnutia.

Psychomotorický: Vytvoriť osnovu príbehu vo forme pyramídy. Vysvetliť slovenské frazeologické jednotky.

Pomôcky: text básne; kartičky s motívom ovocia (malina, hruška, broskyňa, citrón); predlohy na cinquain/päťlístok.

Metódy: riadený brainstorming, pyramída, riadený rozhovor.

Forma: skupinová práca, riadený rozhovor.

Úvod

- Žiakov v triede rozdelíme do skupín rozdáním kartičiek. Skupinu tvoria žiaci majúci na kartičke ten istý druh ovocia. Vzniknú pracovné skupiny pomenované: malina, hruška, broskyňa, citrón.
- Predostierame silne štruktúrovaný brainstorming vo forme „päťlístka“.

JABLKO

_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Sledovaným zámerom tejto aktivity je vyburcovať asociácie spájajúce sa so slovom jablko, ktoré predchádzajú správnej interpretácii Váľkovej básne.

- Uvádzajte diela, v ktorých dôležitú úlohu zohráva jablko.

Očakávame odpovede ako: Adam a Eva - Vyhnanie z raja, Snehulienka a sedem trpaslíkov
Viliam Tell, ľudová pieseň Červené jabĺčko vo vačku mám,
moderná slovenská skladba interpretky Kristína: Jablko
Paridovo jablko = Jablko sváru

- Vysvetlite, čo symbolizuje jablko v jednotlivých dielach (aké abstraktné pojmy zastupuje).

Analýza a interpretácia - práca s textom básne Jablko (Príloha 2)

- V skupinách pracujte s básnickým textom podľa nasledujúcich pokynov:
 - interpretujte autorský zámer ukrytý v použití rovnakého verša na začiatku a na konci básne
 - charakterizujte lyrický subjekt básne (pocity, postoje, túžby)
 - sformulujte tému básne
 - potvrdte/vyvráťte tvrdenie, že báseň má „epické jadro“, svoje tvrdenie podložte konkrétnym príkladom
 - vysvetlite, prečo je jablko v básni:
 - zelené,
 - zaprášené.
 - zmapujte pohyb jablka a vysvetlite jeho jednotlivé fázy
 - symbolom čoho sa stalo v tejto básni
 - vysvetlite frazeologizmy:
 - jablko hriechu;
 - zahryznúť do kyslého jablka;
 - jablko nepadá ďaleko od stromu.
- Sumarizácia poznatkov o poetike tvorby M. Válka
 - odmietanie schematizmu
 - lyrický subjekt je človek civilizácie 20. storočia, ktorý prežíva smútok, sklamanie, zápasí s nehostinnosťou sveta
 - konkrétna zmyslovosť
 - v pozadí textu je príbeh, historická udalosť
 - melanchólia
- Po vyvodení záverov vyzveme skupiny, aby podľa pravidiel pyramídy vytvorili kostru príbehu (osnovu poviedky) na motívy básne. Je žiaduce rozvíjať fantáziu, domýšľať, čo predchádzalo stagnácii vzťahu, pádu jablka, rozbitiu ľúbostného vzťahu...

Záver

- Na základe zostavenej pyramídy vytvorte príbeh, v ktorom nesmie chýbať pásmo postáv, pásmo rozprávača.

3.2. Epika

Epická látka diela ponúka priestor na využitie situačných, inscenačných, dramatizačných metód.

Analýzou diel sledujeme získanie kompetencií na verbalizáciu čitateľského zážitku, obhajobu vlastného názoru.

3.2.1 Téma: Dobroslav Chrobák: Drak sa vracia

Tematický celok: Veľká epická próza – reťazový kompozičný postup.

Kľúčové pojmy: próza naturizmu, idealizácia postáv, reťazový kompozičný postup, charakteristika osoby, dobré meno, česť.

Cieľová skupina: 3. ročník SŠ.

Ciele:

Kognitívny: Definovať reťazový kompozičný postup, interpretovať príbeh lyrizovanej prózy a nájsť analógiu s dnešnou dobou.

Afektívny: Uvedomiť si, ako sa správa spoločnosť k človeku, ktorý do nej nezapadá.

Psychomotorický: Vytvoriť charakteristiku hlavnej postavy diela.

Pomôcky: motivačný príbeh, text novely.

Metódy: metóda incidentu, diskusia, tlačová konferencia s hlavným hrdinom, riadené čítanie.

Formy: skupinová práca, riadený rozhovor.

Úvod (motivačný príbeh)

Gymnazista Peter musí kvôli svojmu športovému vyťaženiu prestúpiť na odbornú školu. Spočiatku sa zdá, že si nájde miesto v kolektíve, ktorého vodcom je Juraj. Tréning v oku spolužiakov - chlapcov sa stane, keď exceluje na hodinách a je v centre záujmu najväčších krásavíc školy. Popri svojich športových aktivitách nemá čas na bujaré zábavy s partiou a ani nevie ako, začnú proti nemu kuť plány, ako ho z triedy vystrnadiť. Jurajova partia vymyslí plán. U triedneho učiteľa ho obvinia z krádeže mp3, navádzania na krádeže a osočovania. Pod tlakom okolností Peter preruší štúdium.

Úloha: Domyslite možné verzie príbehu. Ako sa Peter zachová? Bude nemo znášať príkoria, alebo sa proti nepravdivým obvineniam vzbúri? Očistí si svoje meno?

zdroj: vlastný návrh

Týmto motivačným príbehom chceme žiakov naviesť na analogický príbeh Martina Lepiša Madlušovie, vracajúceho sa medzi dedinčanov, ktorí ho pred časom vylúčili zo svojho života. Aby spoznali jeho životný príbeh, zvolíme formu tlačovej konferencie. V úlohe Draka bude vystupovať učiteľ (kvôli detailnému poznaniu novely a tiež preto, aby interview usmernil). Úlohou jednotlivých skupín bude pripraviť súbor otázok, prostredníctvom ktorých by dokázali zostaviť úsek charakteristiky postavy. Správne formulovaná otázka odhaľuje nielen myšlienkové procesy žiakov, ale i pocity a skúsenosti. Je nevyhnutné promptne reagovať na informácie, ktoré sa dozvedajú a ďalšie otázky prispôbovať. Žiaci si zopakujú

kompozíciu charakteristiky osoby, rozdelia oblasti, ktorým sa budú venovať jednotlivé pracovné skupiny.

Jadro

- Žiakov rozdelíme do 5 skupín, podľa toho, na akú časť charakteristiky sa majú sústrediť.

1. skupina: vonkajšiu charakteristiku (výzor, chôdza, gestá, oblečenie)
2. skupina: narodenie, rodinné zázemie, bydlisko
3. skupina: štúdium, pracovné zaradenie
4. skupina: vzťah k ľuďom (k rodine, priateľom, k partnerke)
5. skupina: schopnosti a temperament.

Ak by boli otázky málo obsažné, ponúkne možnosť zadať doplňujúce otázky aj členom inej skupiny.

- Po tomto interview pracujeme s úryvkami novely (Príloha 3), uplatňujeme metódu riadeného čítania, aby žiaci spoznali:

- ♦ aký kompozičný postup autor použil,
- ♦ koho si zvolil za rozprávača príbehu,
- ♦ čím je výnimočný hlavný hrdina,
- ♦ vzťahy medzi postavami,
- ♦ ako autor pracuje s kategóriou času,
- ♦ pre aký literárny žáner je typická zvýraznená fráza, ktorou končí celý príbeh (text č. 2).

- Po analýze úryvkov zovšeobecníme znaky prózy naturizmu:

1. Aké sú typické postavy prózy naturizmu? Koľko hlavných postáv vystupuje v diele? S čím tento počet súvisí? Čo rozumieme pod pojmom idealizovaná postava?
2. Ako je určený čas príbehu v literárnom diele?
3. Do akého prostredia situuje autor príbeh?
4. Aký je jazyk literárneho diela?
5. Prvkami ktorého epického žánru sa autori prózy naturizmu inšpirovali? Ako končí naturistický príbeh?

Záver /reflexia/:

1. Budem vedieť aplikovať znaky naturizmu na iné diela?
 2. Viem, akým spôsobom autori vytvárajú typy ideálnych hrdinov? Pochopil/a som úlohu idealizácie postáv v danom diele?
 3. Dokážem sformulovať hlavnú myšlienku prečítaného diela? Som schopný/á odlišovať
- Úloha: Uveďte príklad, kedy ste boli svedkom nerovného boja spoločnosti proti jedincovi. Uvedomte si, že každý človek má právo na dobré meno.

3.2.2 Téma: Ladislav Mňačko: Ako chutí moc

Tematický celok: XII. Veľká epická próza – retrospektívny kompozičný postup.

Kľúčové pojmy: retrospektívny kompozičný postup, princíp hermeneutického kruhu.

Cieľová skupina: 4. ročník SŠ.

Ciele:

Kognitívny: Spoznať situáciu v slovenskej literatúre po r. 1945, chápať umelecké dielo ako model autorovho videnia sveta.

Afektívny: Uvedomiť si deštrukčnú silu moci na charakter človeka.

Psychomotorický: Vytvoriť Vennov diagram na porovnanie 2 modelov politikov.

Pomôcky: prezentácia v PowerPointe, notebook, úryvky z diela, pracovný list, kartičky pexesa.

Metódy: brainstorming, čítanie s porozumením, pexeso.

Forma: skupinová práca, riadený rozhovor.

Úvod

Začneme stručným sprostredkovaním informácií o spisovateľovi Ladislavovi Mňačkovi vo forme prezentácie. Zdôrazníme kľúčové momenty jeho života – stúpenec komunizmu, stranícky fotograf, nesúhlasný postoj k politickým postojom ČSR, emigrant.

Analýza ukážok románu Ako chutí moc (Príloha 4):

Prácu zadelíme 4 skupinám (cca 5 žiakov). Ich úlohou je čítanie s porozumením a vypracovanie pridelených úloh. Rečník skupiny interpretuje riešenie úloh patriacich k úryvku pred celou triedou.

➤ Úlohy:

1. Charakterizujte „mŕtveho“. Ako by ste opísali jeho kariéru? Odkiaľ kam smeruje? Čo chcel robiť, čo musel, čo nedokázal? Aký vzťah má Frank k „mŕtvemu“?
2. Čím sa živí Frank? Ako a prečo sa zmenilo jeho pracovné nadšenie?
3. Charakterizujte Galoviča. Myslíte, že bolo autorským zámerom glorifikovať tohto politika?
4. Prečo Frank považuje za raritnú zbierku svojich fotografií? Čo môže byť kritériom na rozdelenie všetkých fotografií do dvoch skupín? Akú silu má fotografia? Čo znamená verejná smrť? Skúste to pomenovať výstižným slovenským frazeologizmom.

➤ Po prezentácii rečníkov skupín zadávame úlohy dvojiciam:

1. Sformulujte tému románu.
2. Vysvetlite, aký kompozičný postup autor zvolil.
3. Uveďte rámec príbehu.
4. Kto je rozprávačom? Aký typ rozprávača autor použil/vytvoril?
5. Určte chronotop literárneho diela.

6. Cez konkrétne obrazy z diela (popíšte) skúste vysvetliť tzv. „trojnásobnú smrť“ hlavného hrdinu príbehu.
7. Vysvetlite motív fotografie. Akú má hodnotu v čase svojho vzniku? Čím sa stáva po rokoch?
8. Vytvorte porovnávaciu charakteristiku „mŕtveho“ pred a po vstupe do veľkej politiky.
9. Prečo „mŕtvy“ nemá meno?
10. Vytvorte porovnávaciu charakteristiku „mŕtveho“ a Galoviča vo forme Vennovho diagramu. Porovnávajte:
 - a. rodinné zázemie
 - b. vzťah k práci
 - c. priatelia
 - d. ženy
 - e. vystupovanie na verejnosti
 - f. chyby v kariére
 - g. záver kariéry
11. Je tento príbeh fikciou, či realitou?
12. S akou odozvou sa asi stretla kniha v čase svojho vydania?
13. Akú moc by ste chceli mať vy?

Záver

Na vyvodenie pojmového aparátu (termíny spájajúce sa s literatúrou po r. 1945) zvolíme metódu pexesa. Pripravené sú dvojaké, farebne odlíšené, kartičky. 1 kartička pripadne dvojici žiakov, ktorí sa vopred snažia premyslieť, čo bude obsahovať druhá, hľadaná kartička tvoriaca pár. Začínajú tí, ktorí majú definíciu pojmu. Z druhej skupiny žiakov sa ozve dvojica vlastniaca pár k prečítanej definícii.

Kartičky pexesa budú obsahovať termíny: oficiálna literatúra, socialistický realizmus, schematická literatúra, samizdatová literatúra, exilová literatúra, dissent a ich dvojicami budú definície jednotlivých pojmov.

Oficiálna literatúra

- tvorená pod prísny ideologickým dozorom
- podporovaná zo strany štátu

Schematická literatúra

- je realizovaná na základe objednávok straníckych funkcionárov, redaktorov, iných osôb, ktoré presne definujú svoje požiadavky na tematiku, problematiku a ideové zameranie textu; teda autor musí dielo vtesnať do pravidiel istej šablóny, schémy.
- témy: budovateľské úspechy, združstevňovanie, spriemyselnovanie

Socialistický realizmus

- vzniká v ZSSR ako metóda zobrazenia skutočnosti
- umelecké dielo musí slúžiť ľudu a oficiálnej ideológii

- má ilustrovať iba kladné stránky socializmu a spoločnosti, pričom je jeho úlohou vychovávať a získavať nadšených stúpencov;
- kriticky sa smie vyjadrovať iba o triednych nepriateľoch.

Disent

- skupina stúpencov iného zmýšľania, skupina odporcov, najmä režimu
- **Exilová literatúra**
- tvorili ju autori, ktorí boli nútení zdržiavať sa v zahraničí

Samizdatová literatúra

- ilegálne vydávaná tlač
- neoficiálna literatúra, sami autori ju šírili tajne v nízkych nákladoch.

3.3 Dráma

Dramatické čítanie, resp. deklamácia textu drámy, či hranie rolí zodpovedá zážitkovému modelu vyučovania.

3.3.1 Téma: Ivan Bukovčan: Kým kohút nezaspieva

Tematický celok: XVII. Dramatická literatúra – tragická dáma.

Kľúčové pojmy: tragédia, existencializmus, životná filozofia, zrada.

Cieľová skupina: 3. ročník SŠ.

Ciele:

Kognitívny: Urobiť rozbor hry patriacej do literatúry po r. 1945.

Afektívny: Všímať si správanie človeka v krajnej životnej situácii.

Psychomotorický: Zahrať rolu z drámy.

Pomôcky: texty hry z Čítanky pre 3. ročník gymnázií a SOŠ.

Metódy: hranie rolí, riadené čítanie, predvídanie.

Forma: riadený rozhovor.

Úvod

Motivačný rozhovor: Kedy naposledy ste boli v ťažkej situácii, keď ste sa nevedeli pre niečo rozhodnúť? Čo ste zvažovali? Ako ste rozmýšľali? Čo nakoniec zavážilo, že ste sa rozhodli?

Analýza drámy Kým kohút nezaspieva

Žiakom na báze dobrovoľnosti prideliť jednotlivé úlohy drámy.

- Hráme úryvok z prvého dejstva, siedmy výstup, Fischl a predošlí. Zohľadňujeme pritom scénické poznámky v texte.

Realizujeme riadené čítanie. Rozvíjame kritické myslenie pri analýze umeleckého textu. Po prečítaní pasáže hľadáme odpovede na otázky:

1. Uveďte dôvod, prečo je v pivnici rodinného domu zaistených desať osôb?
2. Kto im dôvod tohto „väznenia“ príde vysvetliť?
3. Poznajú sa postavy navzájom? Odkiaľ? Je tam niekto cudzí? Doložte textom.

- Hráme úryvok z druhého dejstva, druhý výstup, Fischl a predošlí.

Zadáme otázky:

1. Aké emócie ovládnu rukojemníkov, keď sa dozvedia o tom, že major von Lucas žiada smrť len jedného z nich. Uvoľní sa atmosféra napätia?
2. Koho by najradšej obetovali? Prečo? Argumentujte úryvkom textu.

- Zaradíme hranie roly a vyzveme desiatich (postavy príbehu), aby si pripravili 1 vážny argument, prečo oni nemôžu zomrieť, obetovať sa, a tak zachrániť životy ostatných deviatich.

Argument žiaci volia podľa mena postavy, ktorým je ona sama charakterizovaná.

Postavy: zaľúbenci Fanka a Ondrej, starec Terezčák, babica (pôrodná asistentka) Babjaková, zverolekár Šustek, holič Uhrík, učiteľ Tomko, pani lekárnikova, prostitútka Marika Mondoková, Tulák (ušiel z transportu do koncentračného tábora).

- Ostatní žiaci majú označiť vhodné obete a uviesť dôvod svojho výberu. (Je ľahké poslať na smrť človeka?)
- Žiaci vytvoria 3 veľké skupiny, aby domýšľali možné pokračovanie príbehu. Metódou predvídania v tomto príbehu rozvíjame nielen fantáziu, ale formujeme aj istý morálny kódex človeka.
- Hráme úryvok z druhého dejstva, tretieho výstupu. Pasáž: Tulák: Nenadávam, iba ťa ľutujem... Každý Judáš sa raz obesí...
- Po úvodnej replike môžeme predznamenať, ktoré pokračovanie príbehu asi zvolil autor.

Zadáme otázky:

1. Kto je Judáš, o ktorom hovorí Tulák? V ktorom diele vystupuje? Koho tak môžeme pomenovať dnes?
2. Čo urobil Uhrík? S akou odozvou sa tento jeho počin stretáva?
3. Nemcom stačí aj telo obete. Myslíte, že takto „šťastne“ skončí táto noc pre ostatných deviatich?
4. Slová, ktorej knihy parafrázuje Starec?
5. Odkiaľ prevzal autor slová názvu?

- Sformulujeme znaky tvorby autora:

- trojjednota miesta, času, deja (vplyv antickej tragédie)
- v každej hre je dôležitá etická myšlienka a jej objasňovanie
- vyhranené katastrofické situácie
- prvky existencializmu = postava v ohrození života
- hrdinstvo = povinnosť každého človeka
- hyperbolizácia ľudských vlastností

Súvis s Pasternakovým odkazom: Človek musí zostať človekom za akýchkoľvek aj tých najťažších životných situácií.

Záver:

- Čo znamená zradiť sám seba? Ktoré presvedčenie je pre vás najcennejšie? Ktoré by ste nechceli nikdy porušiť?
- Graficky načrtnite kompozičnú krivku tejto drámy.

3.4 Jazyk

V jazykovej zložke stavíme na vedomostiach získaných na predchádzajúcom stupni vzdelania, našou úlohou je prehĺbovať ich a rozvíjať komunikačné zručnosti.

3.4.1 Téma: Členenie slovenského národného jazyka

Tematický celok: Všeobecné poznatky o jazyku.

Kľúčové pojmy: spisovný jazyk, štandardná forma jazyka, subštandardná forma jazyka, územné nárečia.

Cieľová skupina: 4. ročník SŠ.

Ciele:

Kognitívny: Definovať nárečie, priradiť znaky jednotlivých územných nárečí regiónom, rozlišovať spisovný jazyk a dialekt.

Afektívny: Vyjadriť vzťah k územnému nárečiu a uvedomiť si jeho miesto vo vývoji spisovnej slovenčiny.

Psychomotorický: Roztriediť znaky jednotlivých územných nárečí, opísať špecifiká regiónu, v ktorom žijem.

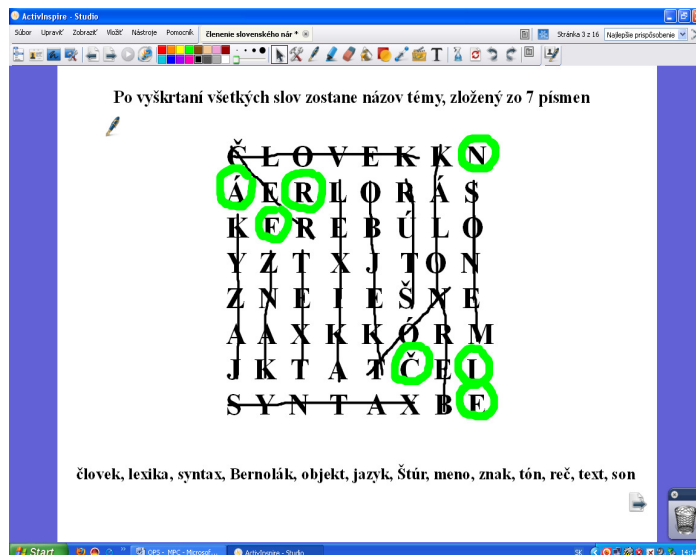
Pomôcky: interaktívna tabuľa so softwarom ActivInspire, pripojenie na internet.

Metódy: didaktická hra (osemsmerovka), názorno-demonštračná.

Forma: skupinová práca, riadený rozhovor.

Motivácia

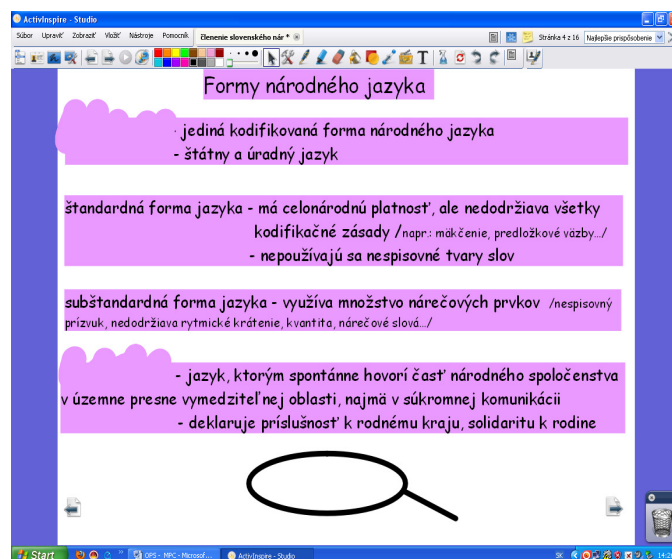
Motivačnou časťou hodiny realizovanej pomocou interaktívnej tabule je *osemsmerovka*, ktorá po vyškrtaní slov, súvisiacich s jazykom, odhalí tému hodiny: **NÁREČIE**. Pracujeme ako na klasickej tabuli s nástrojom pero. Slová, ktoré majú žiaci vyhľadať, predstavujú pojmy, pomocou ktorých preveríme ich doterajšie vedomosti o jazyku. Pozn. slovo SON je príkladom toho, že nie každá skupina hlások má v danom jazyku svoj lexikálny význam a tak nemôžeme hovoriť o slove.

zdroj: vlastný návrh

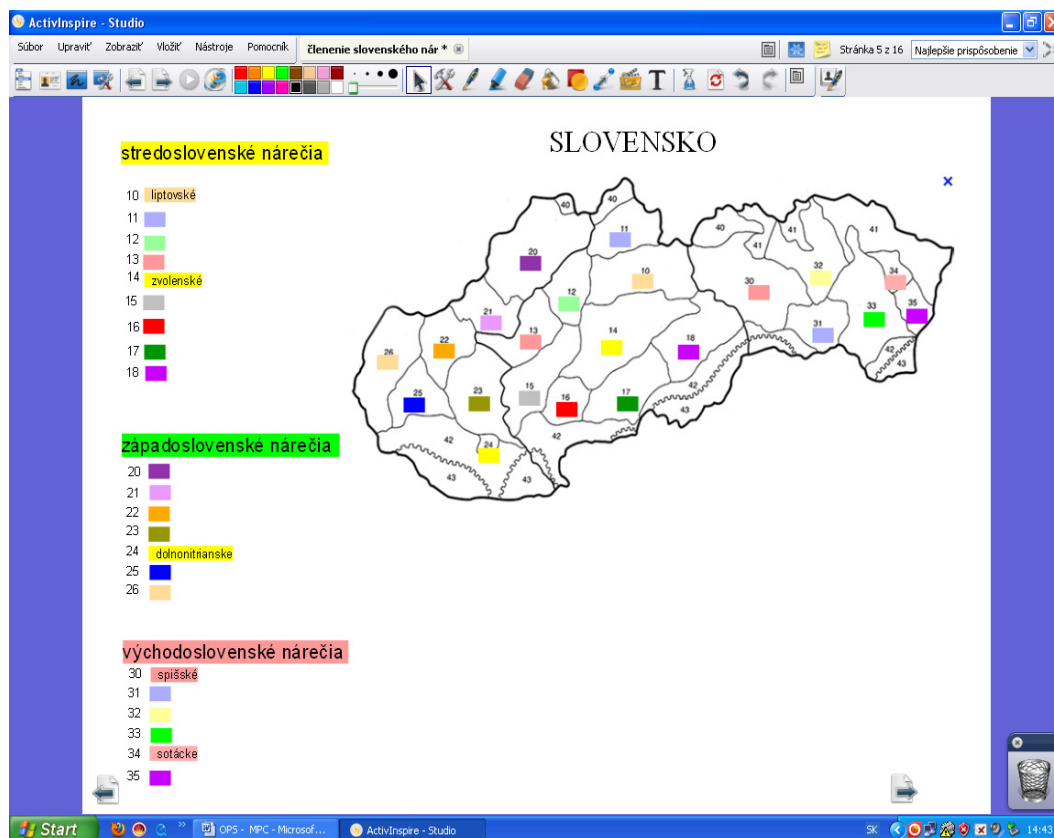
Jadro

Snímka *Formy národného jazyka* ponúka žiakom definíciu jednotlivých foriem národného jazyka. Uchopením „lupy“ (použitý je nástroj magický atrament) si odkrývajú zašifrovanú časť a tak si overia svoj správny/nesprávny tip.

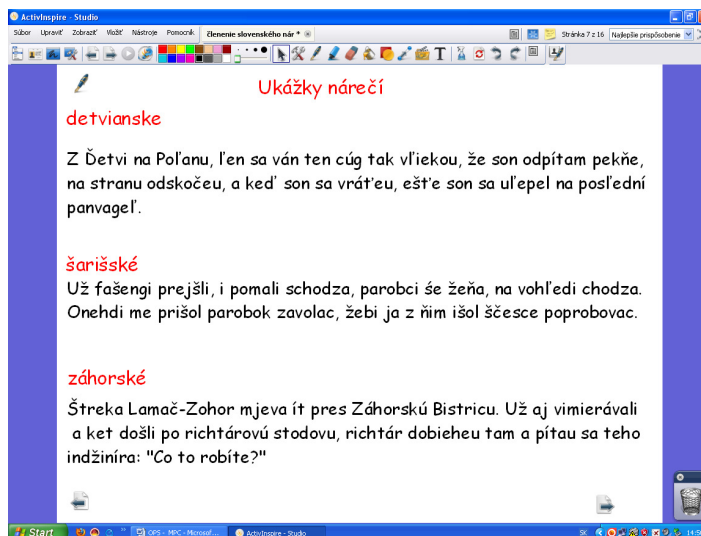
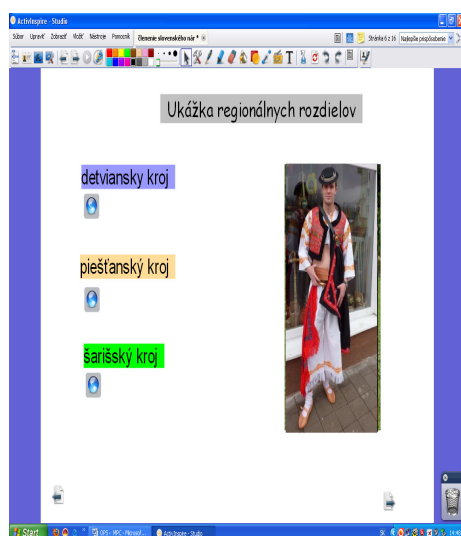
zdroj: vlastný návrh

Snímka ponúka Slovensko rozdelené do 7 krajov. Priesvitnosťou sa preklikneme na mapu nárečí. Číselno-farebná legenda sa dá odkryť jednoduchým kliknutím.

zdroj: vlastný návrh

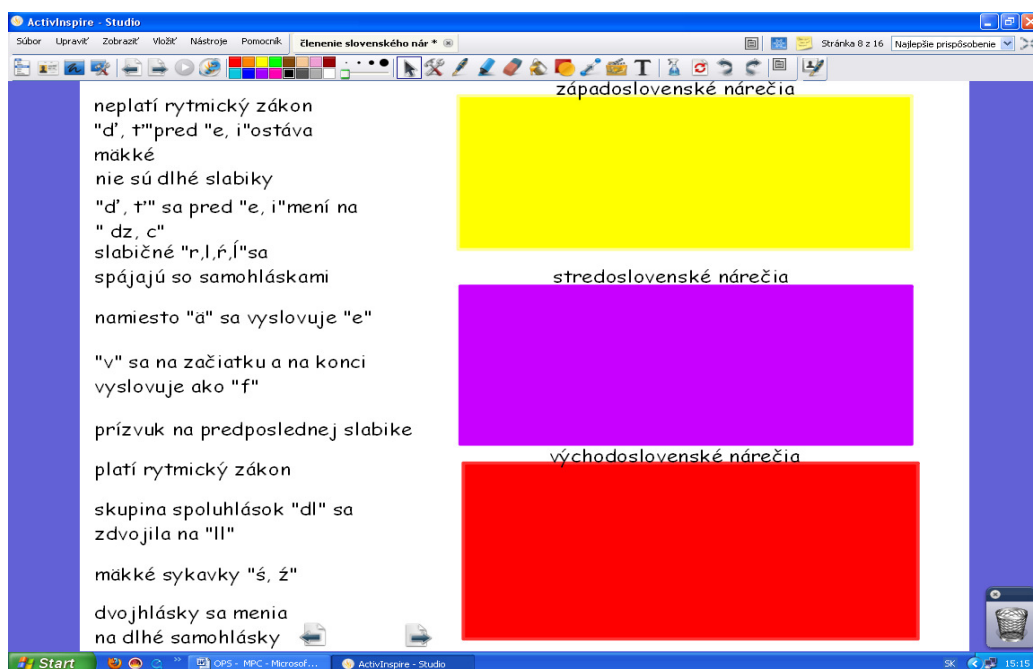
Na snímke *Ukážka regionálnych rozdielov* sme prepojili audiálnu stránku (ukážky ľudových piesní vybraných regiónov) s vizuálnou stránkou krajových špecifik (obrázky ľudových krojov),

zdroj: vlastný návrh

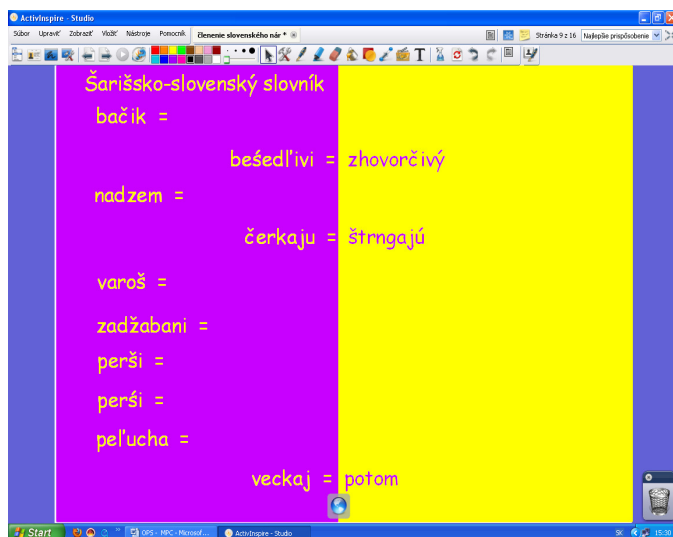
aby následne na snímke *Ukážky nárečí* žiaci vyhľadali a nástrojom pero podčiarkli odlišnosti jednotlivých nárečí od podoby spisovného jazyka.

Po predchádzajúcej analýze chceme dospieť k syntéze a zovšeobecneniu znakov nárečí, nuž formou kontajnerov majú žiaci roztriediť znaky charakteristické pre skupiny západoslovenských, stredoslovenských a východoslovenských nárečových skupín.

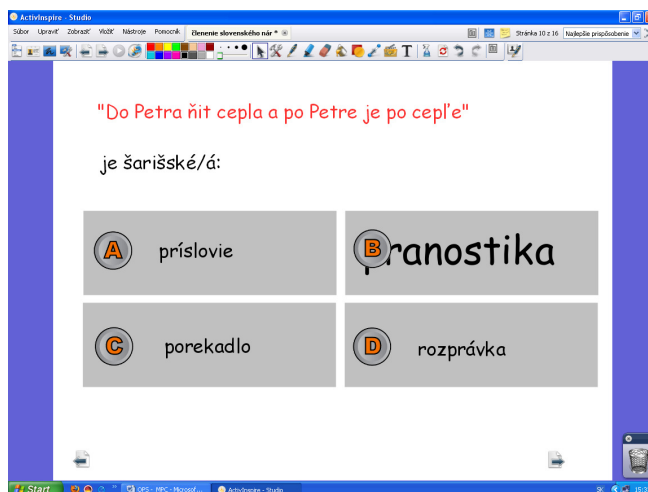

zdroj: vlastný návrh

Na praktické preverenie lexiky východniarskeho nárečia (región študentom najbližší) a ľudovej frazeológie slúžia snímky *Šarišsko-slovenský slovník* a *Pranostika*.

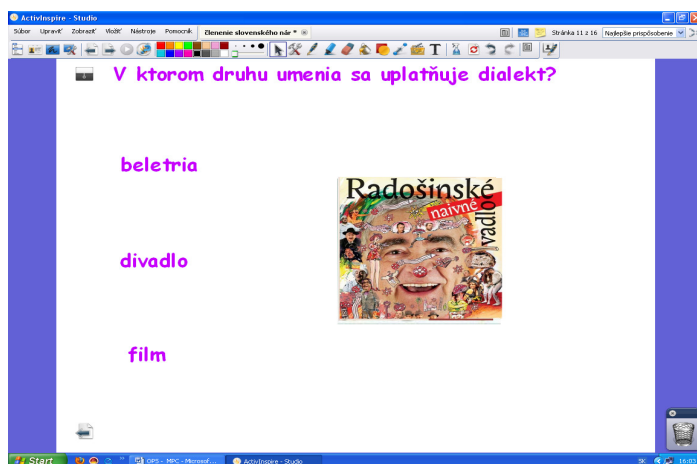

zdroj: vlastný návrh

zdroj: vlastný návrh

Záver Je dôležité poukázať na živosť a životaschopnosť územných nárečí napríklad ich využívaním v umeleckej literatúre, kinematografii, divadelníctve, hudbe...

zdroj: vlastný návrh

3.4.2 Téma: Príprava na vlastný rečnícky prejav

Tematický celok: Základy rétoriky. Rečnícky výcvik.

Kľúčové pojmy: rečnícke žánre, prejav.

Cieľová skupina: 4. ročník SŠ.

Ciele:

Kognitívny: Zopakovať teoretické vedomosti o tvorení rečníckeho prejavu a naplánovať vlastnú prezentáciu.

Afektívny: Uvedomovať si špecifickosť požiadaviek na dobrého rečníka.

Psychomotorický: Vytvoriť pojmovú mapu, zostaviť ponukový list rečníckych vystúpení.

Pomôcky:

Metódy: R/A/F/T, brainstorming, pojmová mapa.

Forma: skupinová práca, riadený rozhovor.

Úvod

Začneme citátom: „Spôsob reči je obrazom ducha.“ Seneca. Zdôrazňujeme silu slova.

- Na to, aby si žiaci zopakovali, čo je potrebné zohľadniť pri vlastnom rečníckom vystúpení, ich vyzveme, aby na tabuľu vytvorili pojmovú mapu rečníckeho prejavu.

Jadro

➤ Spúšťame búrku nápadov. Cieľom je vymyslieť čo najviac zrealizovateľných rečníckych vystúpení. Chceme vytvoriť okruhy tém, rečníckych žánrov, adresátov, typov rečníkov, z ktorých si študenti (fiktívni rečníci) budú môcť vybrať ten, ktorý odznie počas nasledujúcich hodín určených na prednes vlastného rečníckeho prejavu.

Nápadov je naozaj veľa, uvádzame niekoľko z nich:

TÉMA	ŽÁNER	ADRESÁT	REČNÍK
Šport	referát	spolužiaci	športovec, fanúšik
Rozlúčka so školou	rámcový prejav	žiaci nižších ročn.	maturant
Motorizmus	odborná prednáška	odborníci	absolvent odboru
Návykové látky	referát	stredoškoláci	odborník/študent,
Idoly	referát	žiaci ZŠ	19-ročný študent
Obhajoba	súdna reč	účastníci pojednávania	obvinený
Otvorenie šk. roka	rámcový prejav	osadenstvo školy	študent 3. ročníka
Náboženská kázeň	náboženský prejav	veriaci	kňaz
Oblíbená kniha	diskusný príspevok	spolužiaci	priateľ dobrých kníh
Objavy 3. tisícročia	odborná prednáška	seniori	stredoškolák

- Ponúkame návod v niekoľkých krokoch, ako sa zbaviť trémy:

1. Upevňovať si sebavedomie (dokážem to, zvládnem to, už mám predsa niečo za sebou...)
2. Dobre si natrénovať prejav „nanečisto“ v domácom prostredí (pred zrkadlom, príbuznými)

Pred vystúpením:

3. Robiť dychové cvičenia (zhlboka sa nadýchnuť 5-10 krát tak, že si uvedomujem túto fyziologickú činnosť)
4. Poprechádzať sa (2-3 kroky s uvedomelým dýchaním), zacvičiť si (podrepy)
5. Napodobňovať rôzne typy smiechu:
 - a. Ho-ho-ho-ho (burácajúci smiech obra)
 - b. Ci-chi-chi-chi (roztopašný smiech dievčaťa)
 - c. Cha-cha-cha-cha (zdvorilý smiech ženy)
 - d. He-he-he-he (figliarsky smiech strigy)
6. Rozptýliť sa uvoľňovacími cvičeniami:
 - a. Žuvanie s predstavou jedenia

- b. 10 hlasných cmuknutí (vzdušné bozky)
 - c. Hlasné zívania spojené s pohybom ohryzku
 - d. Rovnomerné vyslovenie samohlások a, e ,i, o, u,
7. Rozrozprávať sa, precvičiť výslovnosť – jazykolamami, napr.:
- a. Išiel pštros so pštrosicou a pštrosícatami Pštrosou ulicou.
 - b. Železo železo, oželezilo si sa, koleso, koleso, okolesilo si sa.
 - c. Najneobhospodarovanejšie hospodárstvo.
 - d. Pes spí, psy spia. Pes spí, psy spia. Pes spí, psy spia.
- Dohodneme si (žiaci už majú mať premyslené témy), v akej atmosfére sa budú niesť jednotlivé hodiny prejavov, aby bolo publikum pripravené na istý typ vystúpenia. Vzhľadom na záujmy žiakov sme to utriedili a uskutočnili nasledovne:
- 1 hodina – odborné prednášky (konferencia o novinkách vo svete motorizmu)
 - 1 hodina – odborné prednášky (fungovanie automobilu)
 - 1 hodina – referáty zo sveta športu (pravidlá športov, výnimočné osobnosti, súťaže...)
 - 1 hodina – ceremoniálne prejavy zo školského akcií (stužková, imatrikulácia, rozlúčka)
 - 1 hodina – rôzne
- Predostrieme kritériá hodnotenia, ktorými budú posudzované všetky príspevky. Hodnotiteľmi sú všetci prítomní, ktorých úlohou je známkou (1-5) ocentiť jednotlivé zložky:

Pamäťové zvládnutie (minimálne úvod a záver, v jadre nebyť „otrokom“ papiera)

Kompozícia (úvod, jadro, záver; čím upútal v úvode, v závere, bohatstvo myšlienok v jadre)

Zvuková stránka (artikulácia, hlasitosť, dôraz, prízvuk, pauzy, tempo, rytmus...)

Verbálne prostriedky (využívanie terminológie, cudzích slov, trópov, figúr...)

Neverbálne prostriedky (zrakový kontakt, gestá, mimika, výzor...)

Názornosť (poster, prezentácia, maketa, zvukový záznam...)

Chyby (štylistické, faktografické...)

Celkové vyznenie (technika vystúpenia, sebavedomie, odbornosť, nápaditosť, nadšenie, pohoda)

Cieľom rečníckeho vystúpenia je trénovať a získať schopnosť rečniť. Schopnosť kultivovanie prehovoriť pred publikom vypovedá o vzdelanostnej a osobnostnej úrovni človeka.

Záver

- Vrátime sa k načrtnutej pojmovej mape zo začiatku hodiny a každý žiak si vytvorí vlastnú pojmovú mapu k zvolenej téme prejavu a modelovému publiku.

Hodnotenie: Takto pripravená pôda na rečnícke vystúpenia je predpokladom obohacujúcich vystúpení žiakov. Tie prinášajú množstvo pozitívnych zážitkov: záujem publika, zapálenie

rečníka pre svoju tému i zadost'účinenie učiteľa, že žiakovi pomohol nadobudnúť kompetencie na verejné vystúpenia. U nás vznikli kvalitné, pútavé odborné prednášky.

Menší úspech zaznamenali ceremoniálne prejavy, nakoľko všetci prítomní mali pocit, že všetky slová vďaky a sentimentálnych spomienok už kedysi kdesi počuli. (Príloha 5).

ZÁVER

Inovatívnych metód je veľmi veľa, treba len skúšať, ktoré z nich použiť na dosiahnutie toho najoptimálnejšieho cieľa. Nám sa darí nadviazať spoluprácu so žiakmi tým, že ich k preberanej téme privedieme nezvyčajnou aktivitou, porovnávame životné situácie dnešného človeka so situáciami, v ktorých sa ocitla literárna postava, riešime jej problémy a tým sa zamýšľame nad svojimi problémami.

Scenár si žiada hercov a tí sú stále iní. Oživiť ho musí každý zúčastnený. Táto práca nemá byť nemenným návodom na odučenie istých hodín, sleduje za cieľ inšpirovať učiteľov stredných škôl k tvorivej práci na hodine. Aj keď príprava jednej vyučovacej jednotky trvá dlhší čas a tá nemusí byť univerzálne použiteľná aj o rok, o dva, zadost'účinením takýchto hodín môžu byť aj nasledujúce slová žiakov, s ktorými sme sa stretli:

„S tým, že si spomeniem, ako sme si to priblížili, si určite spomeniem aj na to, čo sme sa vlastne učili.“

„Dáme si aj dnes takú oddychovejšiu hodinu?“

Sme presvedčení, že akčných učiteľov je medzi nami naozaj veľa, len im nesmie nikto a nič brániť v realizácii ich nápadov.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

Dvořák, K. 2011. Čítanka pre 3. ročník gymnázia a stredných odborných škôl. 1. vydanie. SPN, Bratislava. 2011 ISBN: 978-80-10-02022-5

Chrobák, D. 1979. Drak sa vracia. 3. vydanie. Slovenský spisovateľ, Bratislava. 1979

Ihnátková, N. a kol. 1995. Čítanka pre 3. ročník gymnázií a stredných škôl. 1. vydanie. Litera, Bratislava 1995 ISBN: 80-85452-46-4

Ihnátková, N. a kol. 1996. Čítanka pre 4. ročník gymnázií a stredných škôl. 1. vydanie. Litera, Bratislava 1996 ISBN: 80-85452-47-2

Mňačko, L. 1990. Ako chutí moc. 2. vydanie. Slovenský spisovateľ, Bratislava. 1990. ISBN 80-220-0171-6

Petlák, E. 2006. Klíma škola a klíma triedy. Vydavateľstvo IRIS, Bratislava. 2006 ISBN: 80-89018-97-1

Petlák, E. 2003. Vyučovanie v otázkach a odpovediach. Vydavateľstvo IRIS, Bratislava. 2003. ISBN: 80-89018-48-3

Průcha, J. 2004. Alternativní školy a inovace ve vzdělávání. 2. aktualizované vydanie. Portál, Praha. 2004 ISBN: 80-7178-977-1

Tuma, M. 1987. Metódy výchovy a vzdelávania dospelých. Vydavateľstvo Obzor, Bratislava. 1987

Zormanová, L. 2012. Výukové metody v pedagogice. 1. vydanie. Grada Publishing, a.s., Praha 2012 ISBN: 978-80-247-4100-0

Drejslová, V. 2010. Uplatnění metod a strategií tzv. kritického myšlení ve výuce slohu na 2. stupni ZŠ. Dostupné na:
http://is.muni.cz/th/190358/pedf_m/3.__Upraveny_text_2.pdf

Štátny vzdelávací program. Slovenský jazyk a literatúra. Príloha ISCED 3. 2011. [online]. [cit. 05. 11. 2012]. Bratislava: ŠPÚ, 2011. Dostupné na Worl Wide Web:
http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/gymnazia/vzdelavacie_oblasti/slovensky_jazyk_a_literatura_isced3.pdf

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 - E. B. Lukáč: Taedium urbis

Príloha 2 - M. Válek: Jablko

Príloha 3 - D. Chrobák: Drak sa vracia

Príloha 4 - L. Mňačko: Ako chutí moc

Príloha 5 - Rečnícke prejavy

Príloha 6 - L. Mňačko – PowerPointová prezentácia

Príloha 7 - Členenie slovenského národného jazyka- interaktívna prezentácia softvér
ActivInspire

Príloha 1 E. B. Lukáč: Taedium urbis

Emil Boleslav Lukáč
DUNAJ A SEINA

Taedium urbis

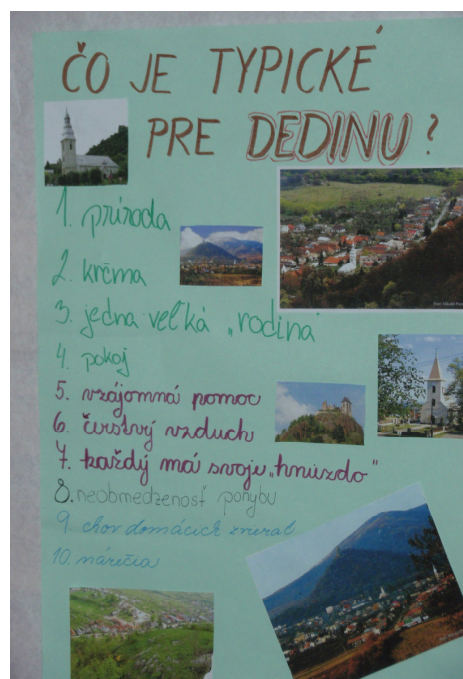
*Bohatstvá veľkomesta, zlatisté strechy dómov,
ich rozkoš, mam a jed, ich sláva, sprzna, slasť,
všetko to cudzie mi, inde moja vlasť,
tam medzi bralami môj čarokrásny domov.*

*Tu každá myšlienka je zakrnelou, chromou;
doma je milejšou i najskromnejšia chrasť.
Tu všetko ubité a nemôže nič rásť,*

len hukot odporný čuť veľkých hypodromov.

*Ó, hory zelené, ó, dobrý, rodný údol,
na malých chatrčiach ten milý modrý kúdol,
tie mäkké sonáty, ktorými vietor húdol.*

*Ó, ľudia ako vosk, nie nepriatelia – vlci,
v ich krotkých pohľadoch slavianska láska blčí.
Ó, ty môj krásny kraj. Tak milujem ho. Mlčí.*

„Koláže“

Príloha 2 M. Válek: Jablko

Miroslav Válek: Jablko

*Jablko zo skrine sa skotúľalo na zem.
Tak si zbal' svoje veci a môžeš ísť.*

*Oprela sa chrptom o dvere
a vykrikla očami:
Preboha ťa prosím, nie!
Ale ja som raz vedel, že mám toho dost';
vstal som,
zdvihol jablko,
zaprášené a ešte zelené,
položil som ho na stôl.*

Neprestávala prosiť, prišla ku stolu,
 plakala.
 Pozerala na mňa, utierala jablko,
 plakala.
 Až som jej povedal: Polož to jablko a chod'!

Udalosti sa zbehli, ako som predpokladal.
 Čo na tom záleží, že v inom poradí!
 Otvorila dvere,
 zbledol som a povedal som: Zostaň!
 Ale ona si zbalila svoje veci a odišla.

Jablko zo skrine sa skotúlalo na zem.

cinquain

Príloha 3 D. Chrobák: Drak sa vracia (úryvky)

s. 9 – Bola to mladá žena (žena Šimona Jariabka), a ako tam stála s rukami v zátylku, vystupovali jej boky, prsia a plecia v okrúhlych a pevných tvaroch...

s. 15 - Troma prstami pravej ruky zvrátila vreteno, ktoré sa poslušne hojдалo a ticho vrčalo na pribúdajúcom pradení... Pretože kúdeľ mala vo večernom súmraku takú istú mäkkú podobu ako jej tvár, vyzeralo to z diaľky, akoby sa čochvíľa nahýnala k počernému milencovi a bozkávala ho krátkymi dotykmi pootvorených perí stále na to isté miesto uprostred čela pod čiernymi vlasmi, odkiaľ vymoká tenký prúd krvi. Dotýkala sa tohto miesta prstami, láskala ho a prikladala naň mäkké a vlhké obklady bozkov. A on sa opieral tŕško a nepohnute o jej plece a znášal jej láskanie, kým pramienok krvi vymokal z jeho čela pod čiernymi vlasmi.

s. 18 – *Vrátil sa ti...(urobil dlhú pomlčku, akoby mu hrdlo zovrel kŕč)... vrátil sa Drak. Ostatné slovo vytisol s najväčšou námahou a len-len že sa za ním nezahlasil. Potom stisol kľučku, vošiel do izby a dvere sa za ním zavreli....*

s. 19 – *Vrátil sa teda. Vedela odprvoti, že sa raz vráti, a čakala, že sa vráti práve v takýto večer, keď jej prsia budú navreté túžbou a jej ústa rozpuknú sa milosťou. Ako ho volali? Drak, Čierny Macek, Lepíš Madlušovie. A aké mená mu dávala ona? Ozaj, ako by ho oslovila, keby zrazu vyvstal pred ňou: vysoký, čierny, vychudnutý, s očami, ktoré vraj vedia porobiť?....*

s.201 - *Až po rokoch, po dlhých rokoch bolestného odriekania a tupého utrpenia našla cestu k tomu druhému. Vyšla mu v ústrety toho rána, keď sa vracal s čriedou a keď sa zvest' o tom rozletela po celej dedine. Vybehla na záhumnie a videla ho zďaleka, kráčajúceho za čriedou. Pritisla sa k plotu, čakala a strpala, či ju zbadá, až pôjde pomimo.*

Videla vtedy aj toho prvého. Šiel popredku a viedol za uzdu plavého koňa. Prešiel povedľa a nevšimol si ju, pretože sa práve díval a usmieval na tú, čo sedela bokom na koni.

s. 202 – „Pozri, ako kúdel'... páčila by sa ti?“

Podával jej kúdel'. Nevzala ju priam, ale oblapila ho najprv okolo hrdla, schovala tvár na jeho pleci a ticho sa rozfíkala. Potom...

„Čo bolo potom, stará mať?“

Chlápä ešte vždy nespí. Zíza na babku, ktorej bezzubé ústa tíško čosi šepocú, oslovujú kohosi nežným, maznavým menom. Na chlapcov hlas preberie sa z driemot a odvetí mu mäkkým, trpezlivým hlasom: „Potom? Potom už nebolo nič. Mali sa radi a žili spolu šťastne, kým nepomreli... Spi, syn môj.“

Príloha 4 Ladislav Mňačko: Ako chutí moc (úryvky)

1. skupina

Mŕtvy

A medzitým ten, čo tu leží mŕtvy, si časom vybudoval povest' najlepšie oblečeného muža v krajine. Iste prestál každé ráno dlhý čas pred zrkadlom, keď si viazal uzol, kravata sa mu stala symbolom úspechu, fetišom vzostupu, umocnením šarmu – a pre Franka, ktorý ho tak dobre poznal, dôkazom narastajúcej márnivosti.

Ten mŕtvy si vybral zlý čas na svoj odchod. On, pravdaže, mesto nikdy takto nevidel. Žil hore nad mestom vo veľkej vile, domovník každé ráno odprataval sneh z chodníka a zo schodov, pri ktorých nasadal do osemvalca. Keď opúšťal vilu, už ho pred domom čakalo vyhriate auto

a odviezlo do barokovej rezidencie. Kedy si naposledy premočil topánky? Kedy sa pošmykol na zľadovatenom chodníku? V posledných rokoch azda okrem poľovačiek, ktoré sa mu stal vášňou, únikom, náhradkou, útechou, neurobil krok pešo.

Frank mu ten život nezávidel. Nebolo čo závidieť. Pravdaže, mal pohodlnú vilu, no jeho pracovné vypätie bolo väčšie, jeho potreba pokoja naliehavejšia, prakticky bol stále v úrade, v službe, keď sa niekde niečo stalo, zobudili ho v ktorúkoľvek nočnú hodinu, Frank mohol vypnúť telefón, nič by sa nestalo, štátnik mal na pracovnom stole niekoľko liniek, ktoré nikdy vypnúť nesmel.

A nebolo čo závidieť ani na jeho práci. Denne sa musel zapodievať desiatkami vážnych i menej vážnych problémov, z ktorých mnohým vôbec nerozumel, ale za ktoré zodpovedal. Tak sa časom z neho stal exemplár akéhosi všereferenta, referentika nad všetkým výkonného úradníka, beznádejne zahrabaného v detailoch tam, kde mal určovať hlavné smery výstavby. Rozhodoval o všetkom, o tom, čo je právo a čo nie je právo, vyslovoval suverénne súdy o umení, v ktorom sa nevyznal, dnes viedol poradu o poľnohospodárstve, zajtra o zložitej technológii vodných stavieb...rozčúľil sa nad zle fungujúcou železničnou dopravou, sám si ju vzal na čas pod dozor a nevyriešil nič.

Je len samozrejmé, že v každom prípade boli na vine tí druhí.

Isteže sa v priebehu rokov sám presvedčil, že nejeden jeho „škrt pera“ priniesol namiesto osohu katastrofu. Ale vždy boli na vine druhí. Chceli mu podkopať pozíciu. Chceli ho zdiskreditovať, znemožniť, úmyselne mu podkladali na podpis falošné doklady.

Napokon sa už bál rozhodnúť o čomkoľvek. Tým zaťažejšie si však upevňoval svoje osobné postavenie, uzurpoval pre seba vždy väčšiu právomoc, sústredoval vo svojich rukách všetku moc, akú mohol dosiahnuť.

Úlohy: Charakterizujte „mŕtveho“. Ako by ste opísali jeho kariéru? Odkiaľ kam smeruje? Čo chcel robiť, čo musel, čo nedokázal? Aký vzťah má Frank k „mŕtvemu“?

2. skupina

Frank

Boli časy, keď Frank robil svoju prácu s chuťou a so záujmom. Chcel byť kronikárom revolúcie, jej elánu a jej víťazstiev, zachytával jej mladú tvár, jej prudký pulz, chcel byť pri všetkom a bol pri všetkom. Bol pri tom, keď sa národ zdvihol do povstania, jeho snímky sú z mála dokumentov tých jedinečných chvíľ, krásnych a mrchavých. Bol pri tom, keď neskoršie vyhadzovali reakčných politikov z ich kresiel, vtedy publikoval v tlači jeho dobrý seriál „Aha, ide po meste pešo...“ Bol všade, kde sa čosi zbchlo.

Potom sa to zrazu nedalo. Nie hocikto a hocičo sa smelo uverejniť. Každý obrázok, ktorý tlačová kancelária vydala, musel prejsť schvaľovacou komisiou. To ľudské muselo z práce

kronikára nemilosrdne von. Kdeže, aby sa činiteľ usmieval! Má deravé zuby! Skúmali, či je ten a ten dostatočne v popredí pred ostatnými, menej významnými, či sa tvári dosť reprezentačne a dosť dôstojne.

Frank by bol už dávno odišiel zo zamestnania, ktoré si neváži. Že napriek tomu trpezlivo cvaká mikrofón za mikrofónom, to zapríčinila jeho zvláštna, možno trochu zvrhlá záľuba, ktorá časom prerástla do rozmerov mánie. Chce zachytiť tú druhú, odvrátenú tvár sveta, v ktorom sa pohybuje. Je to drahá zábava, nevie o nej nikto, ani žena nie.

Väčšinu času presedí nad svojou zbierkou fotografických rarít. Vymyslel si na ne celkom špeciálnu skrýšu. Franka dráždi, že sa zahráva so životom. Keby mu na to prišli, je po ňom.

Úlohy: Čím sa živí Frank? Ako a prečo sa zmenilo jeho pracovné nadšenie?

3. skupina

Galovič

Galovič býval v trojizbovom byte. Odmietol vilu. Verejne vystupoval len nerád. V spoločnosti sa vždy cítil nesvoj. Nevedel sa správať, nevedel jesť, vždy mal zle uviazanú kravatu. Nikam nechodil so ženou, keď už musel na recepciu či na nejakú slávnosť, vždy šiel sám. Ba v istom období presadil uznesenie, že pri slávnostných, oficiálnych príležitostiach si funkcionári nesmú brať manželky so sebou. Recepcie vtedy vyzerali ako zjazdy homosexuálov.

Galovič mal tučnú, neforemnú, veľmi bystrú ženu. Len málokto ju osobne poznal. Frank ju za celý čas svoje činnosti videl ledva päť ráz. Nikoho nezaujímal. Galovičovi ani akosi nepristalo mať či nemať ženu, jeho osobný život bol neznámy, nedôležitý, nezaujímavý. Pritom to bol mohutný, zdravý, iste aj sexuálne mocný muž. Nikdy sa nešepkalo, že by mal milenku, to bol pre každého priam nepredstaviteľné. Aj pre neho. Chodiť za ženskými bolo v rozpore s princípmi, ktoré strážil. Slabosť. Nerest'. A čo horšie, nebezpečenstvo vyzradenia tajomstiev.

Do úradu a z úradu chodieval pešo. Na dovolenku, ak vôbec niekam šiel, cestoval druhou triedou. Za vlastné. Veľmi starostlivo sledoval, ktorý z funkcionárov používa služobné auto na súkromné cesty. Niekedy sa to môže zísť. Bol v službe, plnil si povinnosti. S málokým sa pristavil. V spoločnosti stával osamotený, v strehu. Nikdy nemal priateľa. Priateľstvo pokladal za zahanbujúcu sentimentálnu príťaž a nedôstojný záväzok. V tejto osamotenosti bola jeho obávaná sila. Vedelo sa o ňom, že je nepodplatiteľný, bdely a tvrdý. Nič viac o ňom nikto nevedel.

Galovič sa nikdy nevyvyšoval nad iných, nenahováral si, že je výnimočný. A predsa bol súhrn jeho cností výnimkou. Galovič bol výnimočný muž.

Úlohy: Charakterizujte Galoviča. Myslíte, že bolo autorským zámerom glorifikovať tohto politika?

4. skupina

Frank sa stále díva na portrét mŕtveho. Koľkokrát zachytil na celuloid túto tvár? Tisíc? Dvetisíckrát? Nevie presne. Z negatívov, ktoré si uložil v svojom trezore, mohol by zostaviť fantastický dokument o živote, o veľkosti i malosti tohto človeka.

Šestnásťročný bujný mládenec rajtuje na krave. Sedemnásťročný mladý revolucionár sa napriaha k úderu na hlavu četníka puškou, ktorú mu vytrhol z ruky. So zviazanými rukami ho odvádzajú do žalára. Reční pred rozvášneným zástupom, ktorý skanduje: prácu a chlieb. Na lúke pri rieke sa objíma s Margitou. Dúškom vypíja fľašu borovičky. Z vysokého mosta skáče do hlbokkej rieky. Lezie na vysokú skalú. Zadumane hľadá do plameňov táborového ohňa. Opásaný dvoma guľometnými pásmi ženie svojich mužov do útoku. Ustatý, z posledných síl sa vlečie po zľadovatenom snehu na ústupe. V zápale boja stíska guľomet a reve: boha ja vášho nemeckého! Zachytil ho v tisíciach nestrážených chvíľach, takého, aký bol, keď nemal komu a nemal čo predstierať.

Ale v trezore, prísne stráženom pred celým svetom, má Frank aj iné chvíle tohto historického muža. Tú, keď mu mladá zväzáčka, ktorú obťažoval, vylepila facku. Tú, ako serie v lese a naľavo i napravo od neho stoja jeho osobní strážcovi, síce odvrátení, ale aj teraz v službe. Tú, ako sedí sám cez prestávku na koncerte, celkom sám uprostred prázdnych, opustených stoličiek, s ovisnutou hlavou a chrápe. Frank zachytil všetky jeho tváre, nie iba tú, na ktorú sa teraz díva. Ale ani tie, ktoré nemohol zvečniť objektívom, mu nevymiznú z pamäti.

... Frank vie, že podobná zbierka rarít neexistuje na celom svete. Ale vie aj to, že tú jeho nikdy nikto neuvidí.

s. 24

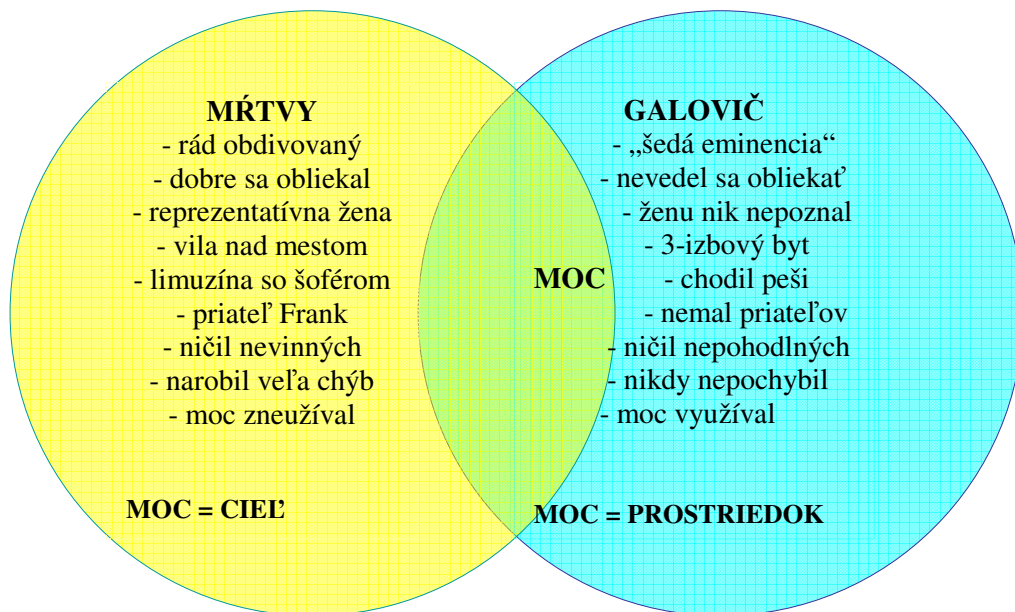
A v poslednom čase aj tak bolo okolo mŕtveho štátnika ticho...

Nezomrel predvčerom. Frank by mohol presne zistiť dátum a hodinu jeho verejnej smrti. Správy tlačovej kancelárie majú na každom liste dátum a minútáž vydania. Jedného dňa rozoslala tlačová kancelária na farebnom papieri redakciám všetkých časopisov, rozhlasu, televízii dôvernú informáciu s upozornením, že sa v nijakých článkoch ani reláciách nemá objavovať jeho meno a fotografia.

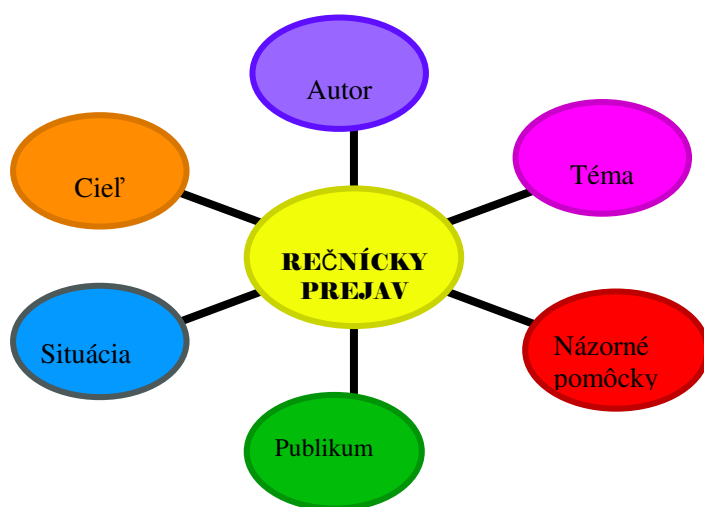
Vtedy verejne zomrel. Ešte o tom nevedel, o belasej dôvernej informácii pred ním nikto ani nemukol, medzi novinármi nemal nikoho, kto by ho bol na to upozornil. Vo Frankovej redakcii sa veľmi chechtali na výbuchu jeho zúrivosti, keď videl v novinách, ako sa Galovič, a nie on, objíma s cudzím veľvyslancom. Zavolať si vtedy riaditeľa kancelárie a vyhrážal sa, že tú novinársku bandu celú vyháďže. Redaktori si z neho robili posmech. Bol už taký opustený, že nepochopil, o čo ide? Sám kedysi dával tlačovej kancelárii podobné príkazy o iných, ktorí verejne zomreli.

s. 87

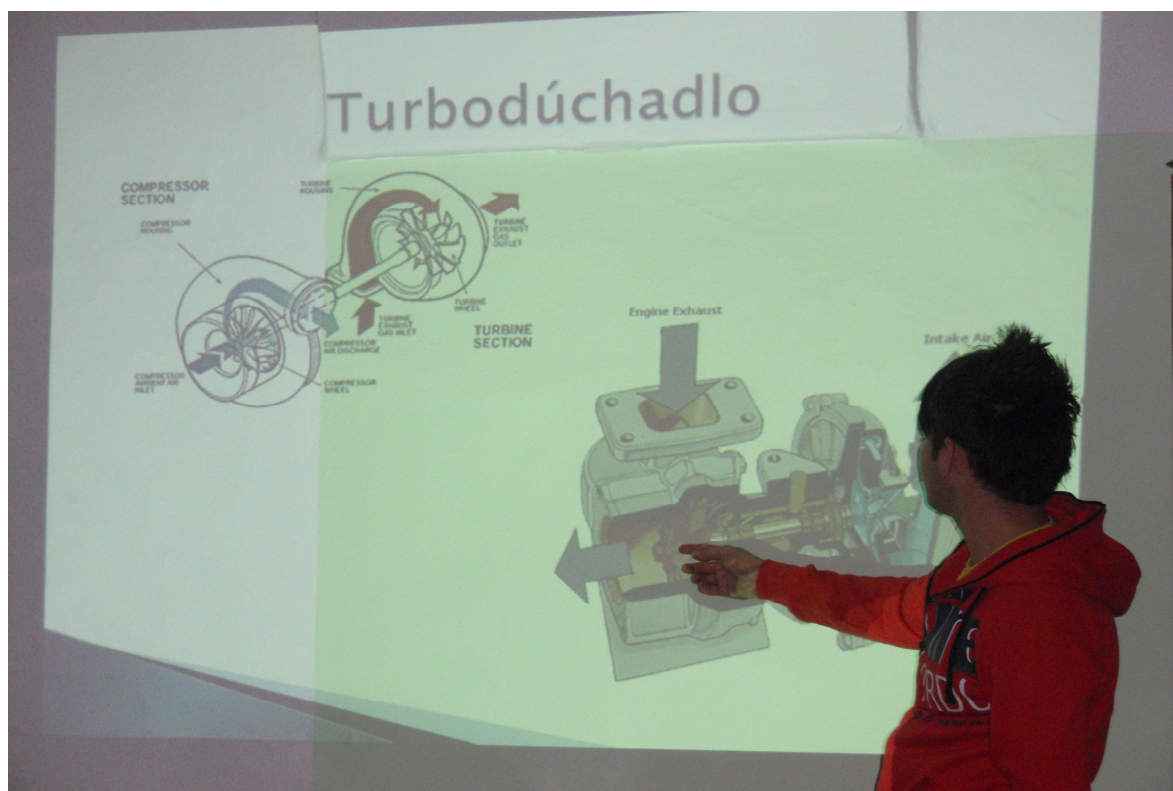
Úlohy: Prečo Frank zbierku svojich fotografií považuje za raritnú? Čo môže byť kritériom na rozdelenie všetkých fotografií do dvoch skupín? Akú silu má fotografia? Čo znamená verejná smrť? Skúste to pomenovať výstižným slovenským frazeologizmom.

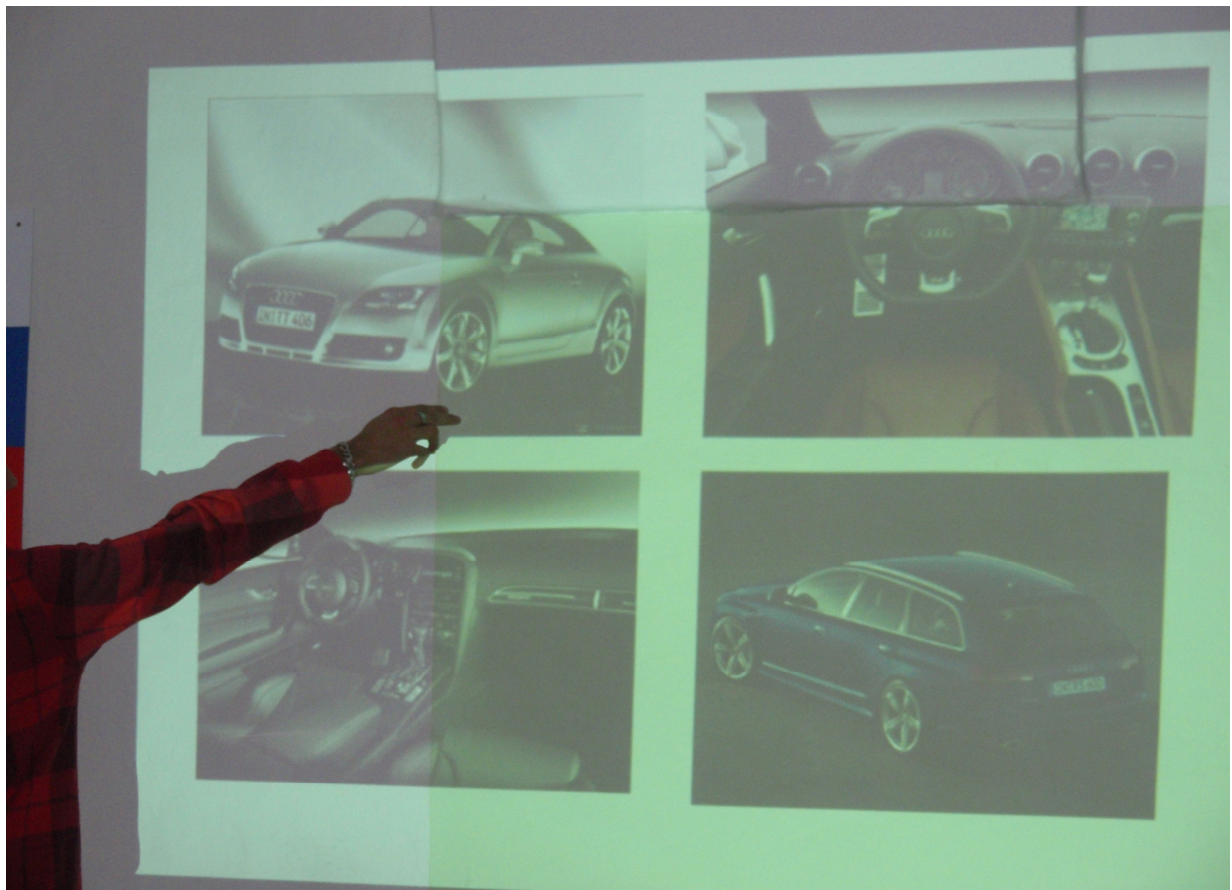
Porovnanie postáv vo Vennovom diagrame
zdroj: vlastný prameň

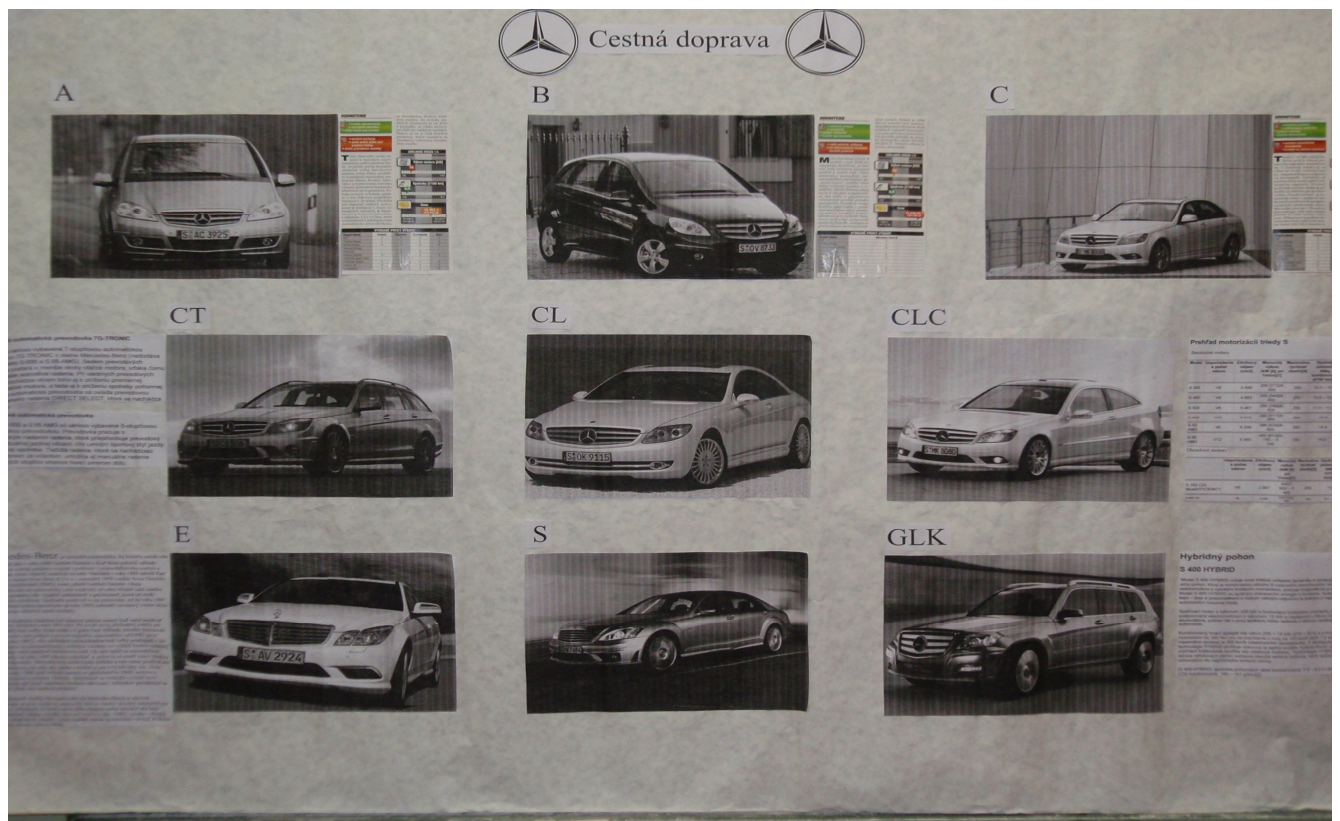
Pojmová mapa
zdroj: vlastný prameň

Rečnícky prejav: Vývoj a činnosť motorov TDI

Rečnícky prejav: Prehľad modelov Audi

Plagát k odbornej prednáške

Zdroje obrázků

Súkromný archív autora